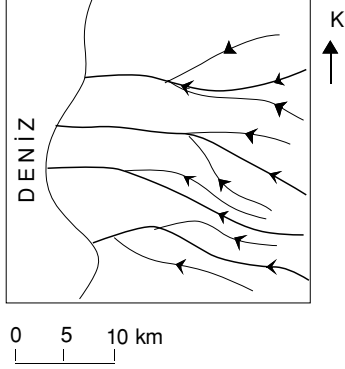

ÖRNEK 1 :

Aşağıdaki haritada bir yöredeki akarsular gösterilmiştir.

Bu haritada, yöre ile ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisini doğrulayacak bilgi yoktur?

- A) Akarsularda menderes oluşmamıştır.
- B) Akarsuların taşıdığı su miktarları birbirinden çok farklıdır.
- C) Kıyıları fazla girintili çıkıntılı değildir.
- D) Akarsuların boyları 15 km'den uzundur.
- E) Batıdan doğuya doğru gidildikçe yükselti genellikle artmaktadır.

(ÖSS 1999)

Çözüm:

Menderes akarsuların oluşturduğu kıvrımlı yerçekilleridir. Haritada menderes yoktur.

Deniz kıyısı fazla girintili çıkıntılı değildir.

Altındaki çizik ölçek 10 km'lik uzunluğu gösterir. Akarsuların uzunluğu bu ölçeğin bir buçuk kat uzunluğundan daha fazladır.

Akarsular daha yüksek yerlerden alçak yerlere doğru akar. Bu yüzden doğruya gidildikçe yükselti artar.

Haritadan akarsuların taşıdığı su miktarı tahmin edilemez.

Yanıt: B

ÖRNEK 2 :

Bir nehrin deltasından, on yıllık bir biriktirme kesiti alınarak incelenmiştir.

Bu inceleme sonucunda nehirle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi hakkında bilgi edinilemez?

- A) Geçtiği yerlerin toprak yapısı
- B) Saniyede kaç m³ su akıtığı
- C) Yıllık biriktirmenin kalınlığı
- D) On yıllık süredeki taşkın sayısı
- E) Sularının kirliliğindeki değişme

(ÖSS 2000)

Çözüm:

Delta, akarsuların taşıdıkları maddeleri biriktirmesiyle oluşan yerşeklidir.

Deltada akarsuyun biriktirdiği maddelere bakılarak o dönemde az mı fazla mı su taşıdığı (büyük maddeler taşıyorsa akımı fazla, küçük maddeler taşıyorsa akımı azdır.), biriktirdiği toprak türlerine bakarak geçtiği yerlerin toprak yapısı, içinde kirliliğe yol açan maddeler varsa kirlilik özelliği, taşkınlar olup olmadığı (çok büyük taşlar birikmiş ve yatağında bulunmayacak ancak yatak çevresinde olabilecek maddeler biriktirmişse taşkın olmuştur) vb. saptanabilir.

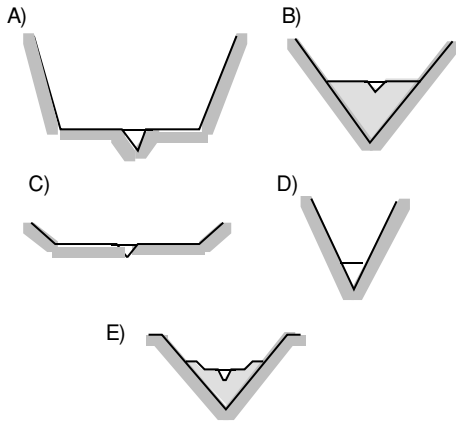
Bir akarsuyun bir yerinden saniye kaç m³ su akıtığı ancak o andaki ölçümle saptanabilir. Biriktirdiği maddelerle saptanamaz.

Yanıt: B

ÖRNEK 3 :

Jeolojik süreç içerisinde, deniz seviyesindeki alçalma o denize dökülen akarsuların aşındırma gücünü artırır, yükselme ise azaltır.

Bu bilgilere göre, aşağıda vadi kesitleri verilen beş akarsudan hangisinin döküldüğü denizde görülen son değişme deniz seviyesi yükselmesidir?

(ÖSS 2001)

Çözüm:

Soru kökündeki bilgiye göre deniz seviyesinde alçalma olunca akarsuların aşındırma gücü artar, çünkü yatak eğimi artar. Bu durumda aşındırma şekilleri oluşturur. A, C, D, E seçeneklerindeki yer şekilleri aşındırma ile oluşan yer şekilleridir. Özellikle E seçeneği çeldirici olarak verilmiştir. Bu seçenekte verilen yer şekli taraçadır. Önce biriktirme sonra aşındırma ile oluşur. Bu şekli alabilmesi için en son etkinliğin aşındırma olması gerektiğinden doğru cevap olamaz.

Deniz seviyesinde yükselme olunca yatak eğiminde azalma olur, aşındırma gücü azalır, biriktirme şekilleri oluştururlar.

B seçeneğindeki şekil biriktirmeyle oluşmuştur.

Yanıt: B**ÖRNEK 4 :**

Bir akarsuyun kolları ile birlikte sularını topladığı bölgeye o akarsuyun havzası denir.

Buna göre aşağıdaki akarsulardan hangisinin havzası en dardır?

- A) Fırat
B) Kızılırmak
C) Sakarya
D) Yeşilirmak
E) Bakırçay

(Kavram Derşanesi Sorusu)**Çözüm:**

A, B, C, D seçeneklerinde verilen akarsular uzunluğu fazla olan bu yüzden havzaları geniş olan akarsulardır.

Ege Bölgesi'ndeki Bakırçay'ın boyu kısadır. Bu yüzden havzası da diğerlerinden küçüktür.

Yanıt: E

ÖRNEK 5 :

Aşağıdakilerden hangisi ülkemiz akarsularının özelliklerinden biri değildir?

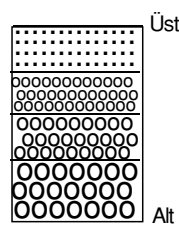
- A) Enerji üretim potansiyelleri yüksektir.
- B) Aşındırma ve taşıma güçleri azdır.
- C) Akımlarının en yüksek olduğu dönem genelde ilkbahardır.
- D) Taşımacılıkta yararlanılamaz.
- E) Kar ve buz erimeleriyle beslenmenin en belirgin olduğu bölge Doğu Anadolu'dur.

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

Türkiye engebeli bir ülke olduğundan akarsularımızın yatak eğimi genelde fazladır. Bu yüzden akış hızları da, aşındırma ve taşıma güçleri genelde fazladır.

Yanıt: B

ÖRNEK 6 :

Yanda bir akarsuyun yıllara göre taşıyıp biriktirdiği alüvyonların dikey kesiti verilmiştir.

Buna göre bu akarsu ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

- A) Akımı yıllar içinde sürekli azalmıştır.
- B) Akış hızı sürekli artmıştır.
- C) Derin bir vadide akmaktadır.
- D) Bulunduğu bölge kapalı havzadır.
- E) Sıcak kuşakta bulunmaktadır.

(Kavram Dershanesi Sorusu)

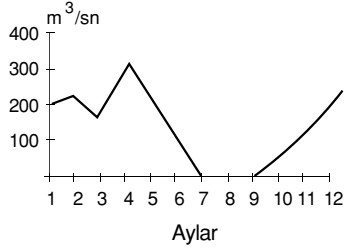
Çözüm:

Şekilde gösterilen alüvyonların büyüklüğü önce fazlayken giderek küçülmüştür.

Bir akarsuyun taşıyıp, biriktirdiği alüvyonların büyüklüğü taşıdığı su miktarıyla ilgilidir. Taşıdığı su miktarı fazlaysa hızı da aşındırması da fazladır, taşıdığı alüvyonlar da büyük olur. Su azaldıkça hız, aşındırma azalır, alüvyonlar küçülür.

Bu akarsu başlangıçta çok su taşıırken giderek taşıdığı su miktarı sürekli azalmıştır.

Yanıt: A

ÖRNEK 7 :

Yukarıda yıllık akım grafiği verilen ve Kuzey Yarımküre'de yer alan akarsu için, aşağıdaki-lerden hangisi söylenemez?

- A) Yaz aylarında suları çekilir.
- B) Debinin en yüksek olduğu dönem ilkbahardır.
- C) Taşımacılığa elverişli değildir.
- D) Kapalı bir havza içindedir.
- E) Akımın en fazla olduğu ay en az olduğu ay arasındaki akım farkı $300 \text{ m}^3/\text{sn}$ civarındadır.

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

Akarsu ilkbaharda en çok suyu taşıırken yaz mevsiminde kurumaktadır.

Akım grafiğinden sularını denize mi yoksa göle mi döktüğü yani havzasının açık mı yoksa kapalı mı olduğu saptanamaz.

Yanıt: D

ÖRNEK 8 :

Bir akarsuyun doğduğu yere kaynak, denize dö-küldüğü yere ağız kısmı denir.

Buna göre aşağıda verilen akarsulardan hangisinin ağız kısmı ülkemiz sınırları içerisinde-dir?

- A) Fırat
- B) Aras
- C) Çoruh
- D) Dicle
- E) Sakarya

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

Fırat ve Dicle Basra Körfezi'ne, Aras Hazar Gö-lü'ne, ülkemizde doğan Çoruh ise Gürcistan'da Karadeniz'e dökülür.

Sakarya ülkemizde Karadeniz'e dökülür.

Yanıt: E

ÖRNEK 9 :

Akımı sadece yağışa bağlı olan bir akarsuyun debisi yazın azalır, kışın artıyorsa, aşağıdaki iklim bölgelerinin hangisinde olabilir?

- A) Muson
- B) Akdeniz
- C) Savan
- D) Sert karasal
- E) Ekvatorial

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

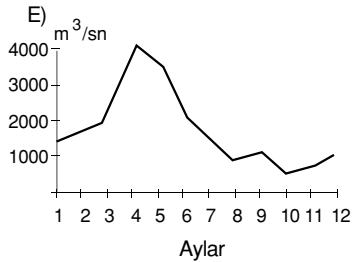
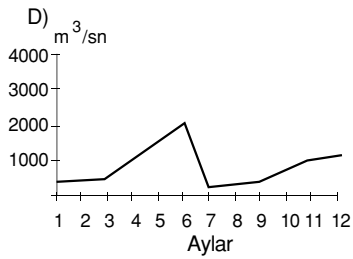
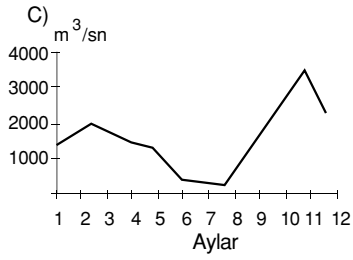
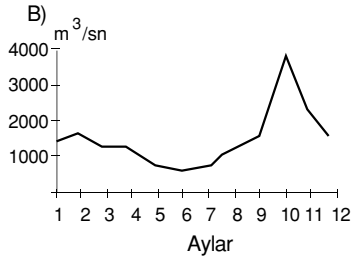
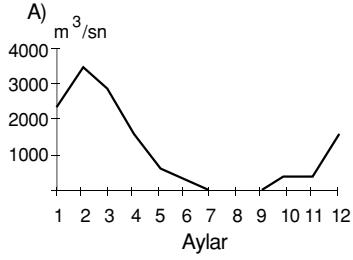
Sözü edilen akarsuyun havzasında yazların kurak kışların ılık ve yağışlı geçmesi gerekir.

Akdeniz ikliminin yazları kurak, kışları ılık ve yağışlı geçer.

Yanıt: B

ÖRNEK 10 :

Aşağıda akım grafikleri verilen Kuzey Yarımküre'de bulunan ve yalnızca yağmur sularıyla beslenen beş akarsudan hangisinin bulunduğu bölgede, ilkbahar yağışlarının daha fazla olduğu söylenebilir?

(Kavram Derşhanesi Sorusu)

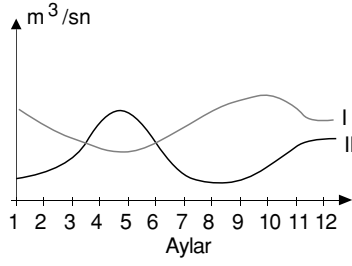
Çözüm:

Kuzey Yarımküre'de ilkbahar mevsimi mart, nisan ve mayıs aylarında yaşanır.

Bu aylarda en fazla su taşıyan akarsu E seçeneğinde verimiştir.

Yanıt: E

ÖRNEK 11 :

Yukarıdaki grafikte kuzey yarımkürede yer alan iki farklı akarsuyun akım değerleri verilmiştir.

Bu grafikten yararlanılarak aşağıdaki yargılardan hangisine varılamaz?

- A) I nolu akarsuyun akım minimumları ilkbahar mevsimindedir.
- B) Her iki akarsuyun en fazla su taşıdığı mevsimler farklıdır.
- C) I nolu akarsuyun boyu II nolu akarsuya oranla uzundur.
- D) II nolu akarsuyun akımı en fazla ilkbaharda artmıştır.
- E) I nolu akarsuyun rejimi daha düzenlidir.

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

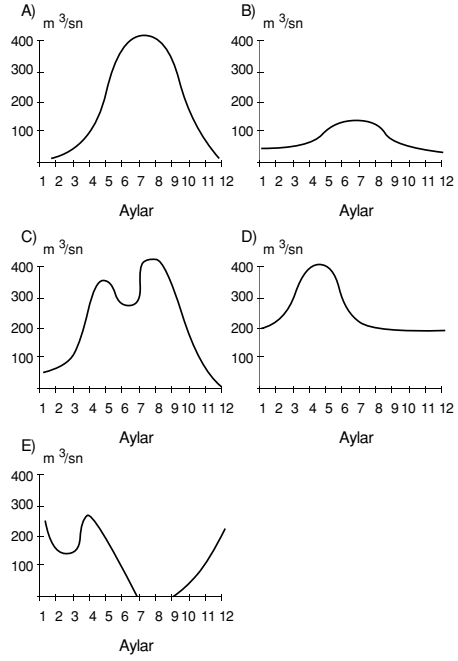
Akarsuların akım grafiğinden yani yıl içinde taşıdığı su miktarını gösteren grafikten boyunun kısa mı uzun mu olduğu saptanamaz.

Yanıt: C

ÖRNEK 12 :

Taşımacılığa elverişli akarsuların, rejimleri düzenli ve akım miktarları fazladır.

Buna göre aşağıda aylık ortalama akım grafiği verilen akarsulardan hangisinin taşımacılığa daha elverişli olduğu söylenebilir?

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

Rejimi düzenli olan yani yıl boyunca bol ve birbirine yakın miktarda su taşıyan akarsu D seçeneğinden verilmiştir.

Yanıt: D